

JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA MAKTAB O‘QUVCHILARIGA YENGIL ATLETIKA MASHG‘ULOTLARINI O‘QITISH METODIKASI

O‘tbosarov Umid Temirovich

Toshkent viloyati Parkent tumani

18-umumiy o‘rta ta’lim maktabi jismoniy tarbiya fani o‘qituvchisi

Yuldashev Baxrom Turg‘unovich

Toshkent viloyati Parkent tumani

20-umumiy o‘rta ta’lim maktabi jismoniy tarbiya fani o‘qituvchisi

Annotatsiya. maqolada boshlang‘ich maktab yoshida yengil atletika mashg‘ulotlarini tashkil etishning umumiy qoidalari keltirilgan. Boshlang‘ich maktab yoshidagi yengil atletika darslariga kiritilgan nazariy va amaliy materiallarning mazmuni tavsiflanadi, darsning tarkibiy qismlari, ularning davomiyligi, me‘yorlari va tarkibi hisobga olingan.

Kalit so‘zlar: yengil atletika, boshlang‘ich maktab yoshi, jismoniy madaniyat, umumta’lim maktabi, o‘quv jarayoni.

Abstract. The article presents general rules for organizing athletics training at primary school age. The content of the theoretical and practical materials included in the athletics lessons of primary school age is described, the components of the lesson, their duration, norms and content are taken into account.

Key words: athletics, primary school age, physical culture, comprehensive school, educational process.

Аннотация. В статье представлены общие правила организации занятий легкой атлетикой в младшем школьном возрасте. Описывается содержание теоретических и практических материалов, включаемых в занятия по легкой атлетике младшего школьного возраста, учитываются компоненты занятия, их продолжительность, нормы и содержание.

Ключевые слова: легкая атлетика, младший школьный возраст, физическая культура, общеобразовательная школа, образовательный процесс.

Pedagogika fanining jismoniy tarbiya sohasidagi dolzarb muammolaridan biri maktabdagi ta’lim jarayoni mazmun-mohiyatini modernizatsiyalash va pedagogik texnologiyalarni optimallashtirish hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yilning 5 martidagi «Jismoniy madaniyat va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risidagi»gi PF-5368-sonli Farmoni uzluksiz ta’limning barcha bosqichlarida sog‘lomlashtirishga yo‘naltirilgan ta’lim jarayoni sifatini oshirishga asos bo‘ladi. Farmonda jismoniy tarbiya va sport jamiyatlari va Respublika maktabgacha ta’lim muassasalari, umumta’lim maktablari, o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi va oliy ta’lim muassasalari jismoniy tarbiya o‘qituvchilari va instruktorlari faoliyatiga tashkiliy-uslubiy rahbarlikni amalga oshirish [1] haqida so‘z yuritib o‘tilgan. Jismoniy tarbiya jarayoni ta’limning ilk bosqichlarida tayanch bazasiga oid

jismoniy tayyorgarlik asoslarini yaratish, harakatlantiruvchi mahorat, malaka va ko'nikmalar fondini shakllantirish, o'sib kelayotgan avlodning har taraflama(garmonik) rivojlantirishni nazarga oladi.

Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarining rivojlanishida yoshga oid bosqichning o'ziga xosligi, bevosita sensitiv davr bilan bog'liq bo'lib, bu ularning jismoniy rivojlanishi va harakatlantiruvchi tayyorgarligiga maqsadga yo'naltirilib ta'sir ko'rsatish uchun qulayligi bilan tavsiflanadi, hamda ushbu yoshga oid qulay davr faktorini e'tiborga olmaslik ularni rivojlanishining keyingi bosqichlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Maktab jismoniy tarbiya dasturining tahlili va 1–4 sinf o'quvchilari uchun «Engil atletika» bo'limiga ta'limni o'quv yillari bo'yicha o'quv soatlarining taqsimlanishi, 1-sinfda dasturning ushbu bo'limiga 13 soat ajratilganini, bu tayanch bazaviy mashg'ulotlariga ajratilgan umumiy soatlar sonining 19,7% tashkil qilishini ko'rsatdi. 2-3 sinflarda ushbu bo'limga ajratilgan soatlar 16 soatgacha oshirilgan, o'rtacha 23,5% ni va faqat o'qishning to'rtinchi yilida yengil atletikaga 18 soat ajratilgan bo'lib, o'rtacha bazaviy amaliy mashg'ulotlarning 26,5% tashkil qiladi. Ta'kidlash joizki, kichik yoshdagi maktab o'quvchilarida aynan yengil atletika darslarida kelajakda ularga yengil atletikaga oid turli harakatlantiruvchi mashqlar texnikasini to'g'ri egallash ko'nikmalari shakllanadi

Kichik maktab yoshidagi bolalar yoshga oid rivojlanishining eng qulay davri bo'lishiga qaramay, jismoniy mashqlarni bajarishda asab tizimidagi qo'zg'alish jarayonini uzoq vaqt bir maromda ushlab turib bo'lmaydi, bu ularning tezda charchab qolishlari bilan bog'liq. Mashg'ulotlarni tashkillashtirishda uzoq davom etadigan tushuntirishlar va ko'rsatmalar, davomli va zerikarli topshiriqlardan qochish kerak. Harakatlantiruvchi mashqlarga o'rgatayotganda e'tiborni ta'limning yaxlit, bir butun uslubiga, asosiy diqqatni o'rganilayotgan mashqlar texnikasi asoslariga qaratgan ma'qul. Harakatlantiruvchi ko'nikma va malakalarni shakllantirishda taqlid qilish, mashg'ulotlarning emotsionalligi va o'yin uchun mo'ljallangan faoliyat katta ahamiyatga ega. Jismoniy tarbiya darsida harakatlantiruvchi mashqlarga o'rgatishda qat'iy reglamentga solingan metoddan foydalanish, ularni takomillashishiga qarab, o'quvchilarda ishonch paydo bo'lgandan so'ng, musobaqalashishga oid hammabop, yengil shakllardan faol foydalanish maqsadga muvofiq.

Tajribalar boshlang'ich sinfdagi maktab o'quvchilarining yoshi, koordinatsion qobiliyatlar va umumiy egiluvchanlikni rivojlantirish uchun juda muvofiq ekanini ko'rsatadi, shuning uchun jismoniy tarbiya o'qituvchilari bu yoshdagi bolalarda suyak sohasi yetarli darajada egiluvchan ekani va ular noto'g'ri holatda turish-o'tirishi hamda jismoniy yuklamalarning baravar taqsimlanmaganligi sababli shaklini o'zgartirishi (deformatsiya) mumkinligini e'tiborga olishlari kerak. Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarida mushak bog'lovchi apparatning yengil cho'ziluvchanligi, bukiluvchi mushaklar kuchining rostlovchi mushaklarnikidan ustunligi qayd qilinadi. Ushbu fiziologik faktor shug'ullanuvchilar gavdasining turishi(vaziyati)ga alohida e'tibor berishni, uzoq davom etuvchi bir tomonlama

mashqlardan qochishni, majburiy ravishda gavda mushaklari va oyoq kafti kuchini rivojlantiruvchi jismoniy mashqlardan foydalanishni talab qiladi.

Tadqiqotning maqsadi. Maktabning o'quv-tarbiyaviy jarayoni doirasida kichik yoshdagi maktab o'quvchilariga yengil atletikadan o'quv jarayonini tashkillashtirish usullarini ishlab chiqish va tadqiqotda asoslash. Ta'limning maktab strukturasi «Jismoniy madaniyat» fanini o'qitish doirasida yengil atletika mashg'ulotlarida metodik ta'minlashni tanlab olish, hamda amalga oshirish va o'quv-tarbiyaviy jarayon doirasida kichik yoshdagi maktab o'quvchilariga yengil atletika mashg'ulotlarida o'quv jarayonini tashkillashtirishda ishlab chiqilgan tashkiliy-pedagogik tadbirlar tuzilmasining samaradorligini tekshirish.

Dars an'anaviy tarzda uch qismga bo'linadi: tayyorlov, asosiy va yakunlovchi qismlardan iborat bo'lishi kerak. Yengil atletika darsining tayyorlov qismiga safga tizilishlar va yangidan saflashlar kiritish, gavdani tik tutishga hamda barcha topshiriq va ko'rsatmalarning bajarilishiga alohida e'tibor qaratish tavsiya qilinadi. Bir joyda turib va harakatda, juft bo'lib, guruhlarda hamda turli sport jihozlari bilan bajariladigan turli jismoniy mashqlar jamlanmasini uslubiy jihatdan to'g'ri bajarishlarni kiritish maqsadga muvofiq. Shuningdek, 8-12 daqiqa davom etadigan darsning bu qismiga, bajarishga qiyinchilik tug'dirmaydigan mashqlar kiritilishi lozim.

Darsning asosiy qismini o'tkazish jarayoniga yuqori darajadagi jismoniy yuklamalar rejalashtiriladi, bunda uning samaradorligini oshirish uchun mavjud barcha sharoitlardan maksimal darajada foydalanish kerak. Darsning asosiy qismi boshida o'zlashtirilishi kerak bo'lgan, bajarishda aniqlik talab qilinadigan, murakkab koordinatsiyali, tezkorlik va kuch sifatleri, epchillik namoyon qilinadigan mashqlarni o'zlashtirishda, darsning so'nggida esa kuch va chidamlilikni rivojlantiruvchi mashqlarni bajarishda uslubiy izchillikka qat'iy amal qilish kerak. Darsning asosiy qismi 25-30 daqiqa davom etadi.

Darsning 3-5 daqiqa davom etadigan yakunlovchi qismini tashkil qilishda, o'z ichiga mushaklarni bo'shashtiruvchi bir maromda va osoyishta bajariladigan mashqlarni oluvchi, his va asab-mushak qo'zg'alishini tinchlantiruvchi mashqlar jamlanmasini oldindan ko'zda tutish kerak. O'quvchilarning jismoniy rivojlanishi va jismoniy tayyorgarligini mustaqil kuzatib borish uchun qo'llaniladigan jismoniy sifatlar darajasini aniqlashga qaratilgan mashqlar bilan tanishiladi, jismoniy mashqlarni bajarish vaqtida yurakning qisqarish chastotasini o'lchash o'rganiladi.

Sport-sog'lomlashtirish faoliyati doirasida bolalarni jismoniy jihatdan takomillashtirish uchun jismoniy madaniyat darslarida quyidagi yengil atletika mashqlarining texnikasi o'zlashtiriladi:

– yugurish mashqlari: to'sni baland ko'tarib, sakrab va tezlatib, harakat yo'nalishini o'zgartirib, turli boshlang'ich holatdan yugurish; morkkiga o'xshab (borib-kelish) yugurish; keyingi tezlashish bilan yuqori startdan yugurish;

– sakrashga oid mashqlar: bir joyda turib va olg'a siljib bir va ikki oyoqda sakrash; uzoqqa va balandga sakrash; balandlikdan sakrab tushish va balandlikka sakrab chiqish;

- to‘ldirilgan to‘pni (1 kg) turli usullar bilan uzoqlikka otish;
- tennis to‘pini vertikal nishonga va uzoqlikka otish.

Asosiy jismoniy sifatlarni rivojlantirish uchun quyidagi yengil atletikaga oid mashqlardan foydalaniladi:

- koordinatsiyani rivojlantirish: cheklangan tirgovuchlar bo‘ylab o‘zgaruvchan yo‘nalishda yugurish; turli boshlang‘ich holatlardan qisqa masofalarga yugurish; bir oyoqlab joydan turib va ikki oyoqlab navbatma- navbat arqon ustidan sakrash;

- tezlikni rivojlantirish: yuqori startdan maksimal tezlikda yugurish mashqlarini takroriy bajarish; morkkiga o‘xshab (borib-kelish) yugurish; maksimal sur‘atda qiya joylarda yugurish; turli boshlang‘ich holatdan tezlashib yugurish; tennis to‘pini maksimal sur‘atda turlicha boshlang‘ich holatdan, burilishlar bilan devorga otish va ushlab;

- chidamlilikni rivojlantirish: (piyoda)yurish, yuqori tezlikda yugurish, tezlantirishlar bilan almashib turuvchi o‘rtacha tezlik rejimidagi bir maromda yugurish; 30 m. masofaga maksimal tezlikda takroriy yugurish; 400 m. gacha bo‘lgan masofaga yugurish; bir maromda yugurish;

- kuch bilan bog‘lik qobiliyatlarni rivojlantirish: ko‘plab hakkalashlarni takrorlash; to‘siqlardan takroriy o‘tish (15-20 sm); to‘ldirilgan to‘pni (1 kg) turlicha boshlang‘ich holatdan maksimal sur‘atda uzatish; to‘ldirilgan to‘pni (1-2 kg) bir va ikki qo‘llab turlicha boshlang‘ich holatdan va turlicha usullar bilan otish; tepalikka yuklama bilan chiqishni takroriy bajarish; osib qo‘yilgan mo‘ljalga qo‘llarni yetkazib joydan turib sakrash; oldinga siljish bilan turli balandliklarda joylashgan mo‘ljalga yetib sakrash (o‘ng va chap yon bilan); belgiga qarab tizzani bukib sakrash; sakrab chiqib sakrab tushish.

Kichik yoshdagi maktab o‘quvchilarini jismoniy tarbiyalashda harakatning tabiiy turlaridan bo‘lgan yugurish, sakrash va otishlar yetakchi o‘rinlardan birini egallaydi. Musobaqalarni tashkil qilishning eng oddiy shakllarini va qoidalarini egallash maqsadida, bolalarga quvonch hamda xursandchilik bag‘ishlash uchun yengil atletika mashqlarini asosan o‘yin va musobaqa shaklida o‘tkazish tavsiya qilinadi, ularning erishgan muvaffaqiyatlarini xolis va bag‘araz baholash esa natijalarni yanada oshirishga rag‘batlantiruvchi omil bo‘ladi. Sog‘lomlashtirish natijadorligiga erishish yengil atletika mashqlarini ochiq maydonda, ob-havo mo‘tadil bo‘lganda amalga oshirish maqsadga muvofiq.

O‘quvchilar boshlang‘ich sinflarda yurish, yugurish, sakrashlarning harakatlanish asoslarini to‘g‘ri bajarishni o‘rganishlari kerak: stadion yo‘lagi bo‘ylab 60 m.gacha maksimal tezlikda yugurishi; 10 daqiqagacha bir maromda yugurishi; turli boshlang‘ich holatlardan startga chiqishi; 7-9 qadamdan tez yugurib kelib sakrash chuqurligiga zarb bilan tepinib sakrashi va yerga tushishi; 3-5 to‘siqdan iborat yo‘lakchada yugurish va sakrash yordamida o‘tishi; 7-9 qadamdan yugurib kelib to‘g‘ridan va yon tomondan balandlikka sakrashi kerak. O‘quvchilar uzoqlikka va merganlikka otishda 150 g.gacha og‘irlikdagi to‘pni joyida turib va 1-3 qadamdan turli boshlang‘ich holatlardan yugurib kelib otishni,

og'irligi 1 kg. bo'lgan to'ldirilgan to'pni bir va ikki qo'llab otishni bilishlari kerak; tennis to'pini 10 m. masofaga o'rnatilgan mo'ljalga otish boshlang'ich sinf o'g'il bolalari jismoniy tayyorgarligi uchun me'yor sanaladi.

Xulosalar. Shunday qilib, mashg'ulotlarda bu yoshdagi bolalarda charchoqni his qilish yetarli darajada rivojlanmaganligini, toliqish darajasini yaxshi baholay olmasligini va o'z sezgilarini so'z bilan aniq ifodalay olmasligini e'tiborga olish va jismoniy yuklamalar miqdorini qat'iy nazorat qilish kerak. Tezkorlikni talab qiladigan mashqlarni bajarish 5–6 soniyadan, katta kuch-quvvat talab qiluvchi davriy mashqlar 4–5 daqiqadan oshmasligi kerak. Yurishning tavsiya etilayotgan sur'ati – 1 daqiqada 100 qadam. Chidamlilikni rivojlantirishda aerob ishdan (maksimal kuch-quvvat 50 %) foydalanish kerak. Yurak-tomir va respirator tizimlari ular tomonidan salbiy reaksiyaga uchragani sababli, statik kuchlanishlardan tez-tez foydalanish tavsiya qilinmaydi.

Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarini bilishga oid faolligi, qiziqishi, hissiyotlilikning yuksak darajasi mashg'ulotlarga ijodiy yondashish va tashabbuskorlikni rag'batlantiruvchi ma'lum darajadagi erkinlik va harakatlarda mustaqillikni ta'minlovchi topshiriqlarni kiritishni taqozo qiladi. Bu yoshda nazorat qilish va baholash o'quvchini o'zini o'zi o'stirish (kamolatga yetkazish)ga bo'lgan intilishini, faolligini oshirish, jismoniy mashqlar bilan shug'ullanishdan oladigan quvonch, xursandchiligini rag'batlantirish uchun qo'llaniladi.

Adabiyotlar

1. Kadirova, O. K. (2022). Boshlang'ich ta'lim rivojlantirish muammolari va istiqbollari. *Zamonaviy innovatsion texnologiyalardan foydalanish*, 403(1), 18-19.
2. Кадирова, О. Х., Кадирова, З. З. (2022). Ўзбек терминологияси. *Журнал филологических исследований*, 1(2), 156-160.
3. Kadirova, O. K. (2022). Linguopoetics is an Important Research Field of Linguistics. *International Scientific Journal Theoretical & Applied Science*, 10(12), 756-759.
4. Kadyrova, Z. Z.; Kadyrova, O. Kh. (2022). Lithosonyms Used in the Works of Alisher Navoi. *NeuroQuantology*, 12(20), 1907-1913.
5. Kadirova, O. K. (2022). Use of the Neurolinguistic Programming Method to Achieve the Goals of the Educational Process. *International Scientific Journal Theoretical & Applied Science*, 10(12), 188-192.
6. Илёсов, Б. А., & Кадырова, О. Х. (2019). Поэзии А. Блока в узбекских переводах. in *переводческий дискурс: междисциплинарный подход* (pp. 133-138).
7. Kadyrova, O. K. (2021). Foundations of artistic synthesis in the literatures of the west and the east at the present stage. *Innovative engineering and management research*, 10(01), 227-232.
8. Кадирова, О. Х. (2021). Использование учебного перевода как один эффективных приемов обучения русскому языку как иностранному в средней школе. *Современное образование и воспитание*, 1(1), 289-294.

9. Kadirova, O. K. (2021). Comparative typological analysis of russian-uzbek literary relations in their historical development. *湖南大学学报 (自然科学版)*, 48(12).
10. Кадирова, О. Х. (2022). Мотивы свободы и одиночества в поэзии Лермонтова и Усмана Насыра. *Традиции и инновации в изучении и преподавании языков*, 1(1), 173-176.
11. Akhmedov, B. A., & Jakhongirova, Y. J. (2022). Methodology of teaching english: approach of national way. *Uzbek Scholar Journal*, 10, 218-224.
12. Ахмедов, Б. А. (2022). Повышение питательности завтрака с помощью биодобавок для укрепления здоровья студентов. *Uzbek Scholar Journal*, 11, 7-11.
13. Akhmedov, B. A., & Jakhongirova, Y. J. (2022). Translating culture-specific concepts. *Uzbek Scholar Journal*, 10, 161-165.
14. Axmedov BA, Muxamedov GI. Klaster Mobile DGU 09834.
15. Akhmedov, B. A. (2022). Principles of Developing the Professional Competence of Future Teachers on the basis of a Cluster Approach. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(6), 760-770.
16. Akhmedov, B. A., Askarova, M. R., Xudayqulova, F. B., Tojiboeva, G. R., Artikova, N. S., Urinova, N. S., ... & Omonova, S. M. (2022). Pedagogical Science Education Manegment in Teaching Science of Pedagogical Sciences. *Uzbek Scholar Journal*, 10, 529-537.
17. Akhmedov, B. A. (2021). Problems of ensuring the reliability of cluster systems in a continuous educational environment. *Eurasian Education Science and Innovation Journal*, 1(22), 15-19.
18. Akhmedov, B. A. (2021). Dynamic identification of the reliability of corporate computing cluster systems. *Academic Research in Educational Sciences*, 2(3), 495-499.
19. Duisenov, N., & Akhmedov, B. (2022). Matnli, ovozli va grafik axborotlarni kodlash. *Academicia*, 13(21), 1454-1459.
20. Akhmedov, B. (2022). A new approach to teaching information technologies in education. *Central Asian journal of education and computer sciences (CAJECS)*, 1(2), 73-78.
21. Akhmedov, B. A. (2022). Use of Information and Communication Technologies in Higher Education: Trends in the Digital Economy. *Ижтимоий фанларда инновация онлайн илмий журналы*, 71-79.
22. Шарахматова, А. К. (2022). ВОСПИТАНИЕ ЕСТЬ ИСКУССТВО. *PEDAGOGS jurnali*, 7(1), 161-165.
23. Nurmatov, S., & Davronov, A. (2022). PRACTICAL SIGNIFICANCE OF PROFILING METHODS IN PEDAGOGICAL PSYCHODIAGNOSTICS. *Science and innovation*, 1(B8), 1224-1227.
24. Sherqulovich, S. B., & Xayrullayevna, X. I. (2022). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТИДА МЕТОДИК ХИЗМАТ САМАРАДОРЛИКНИ

- OSHIRISHDA PEDAGOGIK SHART SHAROITLAR. *Journal of new century innovations*, 16(1), 38-41.
25. Asdullayeva, M. A. (2022). Imkoniyati cheklangan bolalarning umumiy rivojlanishida musiqaning ahamiyati. *Academic research in educational sciences*, 3(9), 361-365.
 26. Asadullayeva, M. A. (2021). Perspectives teaching and learning in pre-school education. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 2(3), 75-76.
 27. Asadullaeva, M. A. (2021). Inklyuziv ta'limda musiqa terapiya. *Science and Education*, 2(Special Issue 1), 40-48.
 28. Asadullayeva, M. A. (2021). Inklyuziv ta'limda musiqa terapiya. *Mugallim*, 2(1), 57-60.
 29. Mahkamova, S. R., & Asadullayeva, M. A. (2021). Pedagogok ta'limning innovatsion klasteri musiqa madaniyati darslarida. *Academic research in educational sciences*, 2(12), 477-482.
 30. Yusupova, N. (2021). PECULIARITIES OF LEARNING ACTIVITIES OF STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 2(11), 138-142.
 31. Berdiyeva, G. (2022, September). " FINE ART" IS A CREATIVE PRODUCT FOR CHILDREN IN NEED OF SPECIAL HELP. In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 124-127).
 32. Mirakhmedova, L. A. (2021). THE ROLE AND ROLE OF LOGORITHMIC EXERCISES IN ELIMINATING SPEECH DEFICIENCIES. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 2(11), 122-125.
 33. Rustamovna, U. N., & Madaminovna, B. M. (2022). THE STUDY OF THE CONCEPT AS A UNIT OF COGNITIVE LINGUISTICS. *Modern Journal of Social Sciences and Humanities*, 4, 66-69.
 34. Pulatova, M. (2019). The main finite difference method summation of L. Euler series. In *Science and practice: a new level of integration in the modern world* (pp. 219-222).
 35. Jabbarov, U. (2020). Individual Psychological Characteristics Of Students In Teaching Foreign Language Sciences. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 1(1), 38-42.
 36. Абдуллаева, Р. М. (2022). Интеграция С Клиническими Дисциплинами В Медицинском Вузе При Обучении Русскому Языку Специальности. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 3(6), 94-97.
 37. Абдуллаева, Р. М. (2022). Коммуникационные Технологии Языкового Обучения В Медицинском Вузе. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 3(6), 98-102.
 38. Abdullaeva, R., Esanov, F. N. U., & Eshbaeva, N. (2022). Translation as a means of teaching clinical terminology.
 39. Абдуллаева, Р. М. (2019). Ситуативный контекст в процессе преподавания русского языка студентам медицинских вузов. In

- Современная Россия в мировом политическом процессе: глобальное и региональное измерение (pp. 357-363).
40. Абдуллаева, Р. М. (2021). СЕТЕВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ. Редакционная коллегия.
 41. Кулахметова, Ж. Т. (2018). ЗНАЧЕНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ. НАУКА И ИННОВАЦИИ В XXI ВЕКЕ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ОТКРЫТИЯ, 51.
 42. Abdullaeva, R., Mirrahimova, G., Israilova, I., Eshbaev, O., & Aminova, G. (2020). Learning foreign vocabulary using computer programs. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(S1), 567-572.
 43. Mirzatullaevna, A. R., Jabbarovich, E. U., Shuhratovna, M. G., Erikovna, N. F., & Majlimovna, P. M. (2019). Uso de tecnologias multimedia modernas en clases de idiomas extranjeros. *Religación. Revista de Ciencias Sociales y Humanidades*, 4(18), 80-85.
 44. Абдуллаева, Р. М. (2016). СВОЕОБРАЗИЕ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ ВЕЛИКОБРИТАНИИ. *Ученый XXI века*, 9.
 45. Zairova, N. B. (2022). THE USE OF ARTICULATORY STATES OF SOUNDS IN THE ELIMINATION OF PHONETIC-PHONEMIC SPEECH DEFICITS OF STUDENTS IN GENERAL EDUCATION SCHOOLS IN LOGOPEDIC TRAINING. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 4(11), 23-27.
 46. Zairova, N. B. (2022). ORGANIZATION AND CONDUCT OF SPEECH THERAPY CLASSES WITH STUDENTS WITH SPEECH DISORDERS IN SECONDARY SCHOOLS. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 4(11), 75-80.
 47. Abdullayeva, Y. (2022). THE IMPORTANCE OF COMPUTER PROGRAMS IN FORMING THE VOCABULARY OF CHILDREN WITH SPEECH DEFICIENCIES. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 4(11), 87-92.
 48. Sabirova, Z. I. (2022). PREPARATION OF CHILDREN WITH SPEECH DISTURBANCE IN SCHOOL IN THE CONDITIONS OF A PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 4(11), 59-64.
 49. Sabirova, Z. I. (2022). PREPARATION OF CHILDREN WITH SPEECH DISTURBANCE IN SCHOOL IN THE CONDITIONS OF A PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 4(11), 59-64.
 50. Ихамжанова, С. З. (2021, May). MODELING THE DEVELOPMENTAL ENVIRONMENT IN SCHOOLS FOR CHILDREN WITH SEVERE DISABILITIES. In *E-Conference Globe* (pp. 259-263).

51. Sabirova, Z. (2021). Model of preparing children with delayed mental development to school in conditions of preschool educational institutions. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 700-706.
52. Shoakhmedova, S. K. (2022). CHARACTERISTICS OF THE SPEECH THERAPIST'S ACTIVITY IN THE GENERAL EDUCATION SCHOOL IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 4(11), 17-22.
53. Shoakhmedova, S. K. (2022). USE OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN WORK WITH CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 4(11), 81-86.
54. Gapurova, D. (2022). DIFFERENTIAL DIAGNOSIS OF CHILDREN WITH COMPLEX DEVELOPMENTAL DISORDER. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 4(11), 12-16.
55. Gapurova, D. (2022). CHILDREN WITH COMPLEX DEVELOPMENTAL DISABILITIES (CHILDREN WITH SENSORY AND MENTAL DISABILITIES). *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 4(11), 06-11.
56. Gapurova, D. (2021). Children with complexed developmental disorders. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 683-687.
57. Гапурова, Д. Т. (2020). АЛОҲИДА ЁРДАМГА МУҲТОЖ БОЛАЛАРНИНГ ТАЪЛИМ ОЛИШ ИМКОНИЯТЛАРИ. ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ, (SI-2№ 8).
58. Gapurova, D. T. (2019). Vocabulary Disorders of Children with Motor Alalia. *Eastern European Scientific Journal*, (1).
59. Alimova, K. K. (2022). DEVELOPMENT OF GRAPHOMOTOR SKILLS IN CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS CURRENT ISSUES. *International Journal of Pedagogics*, 2(12), 05-09.
60. Alieva, S. S. (2022). MECHANISMS OF DEVELOPMENT OF VOICE DISORDERS IN DYSARTHRIA. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 4(11).
61. Alieva, S. S. (2022). PECULIARITIES OF SPEECH OF CHILDREN WITH DYSARTHRIA. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 4(11), 41-46.
62. Shaabdurakhimova, S. S. (2021). Voice formation mechanism and causes of voice impairment. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(3), 2259-2265.
63. Khusniddinova, B. K. (2022). INTERACTION OF A SPEECH THERAPIST WITH OTHER PARTICIPANTS IN THE CORRECTIONAL PROCESS. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 4(11), 01-05.

64. Khusniddinova, B. X. (2021). LOGOPEED'S CODE OF ETHICS. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 2(09), 97-100.
65. Khusniddinova, S. K. (2019). Didactic Games Role in Work on Sound Automation. Eastern European Scientific Journal, (1).
66. Abutova, S. O. (2022). RULES FOR COMMUNICATING WITH PRESCHOOL CHILDREN WHO STUTTER. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 2(12), 48-55.
67. кизи Мукимджонова, У. В., Исаков, М. Ю., & Худжаева, Н. Т. (2022). VIGNA SINENSIS, PHASELOUS AYREUS, ARACHNIS HYPOGAEA O'SIMLIKLAR DONLARI VA ROYALARINING ORGANIK TARKIBI. Журнал химии товаров и народной медицины, 1(2), 185-202.
68. Исаков, В. Ю., Исаков, М. Ю., & Мукимжоннова, У. В. К. (2022). МИКРОБИОГЕННЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ В СИСТЕМЕ «ПОРОДА-ПОЧВА-РАСТЕНИЕ» НА ЛУГОВО-ОАЗИСНЫХ ПОЧВАХ ЗАПАДНОЙ ФЕРГАНЫ. Universum: химия и биология, (9-1 (99)), 45-50.
69. Кушназарова, Ш. К., Азимов, Н. Ш., Валиев, Н. В. Ў., & Очилов, Г. М. (2022). РЕЗУЛЬТАТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ТЯЖЕЛЫХ МЕТАЛЛОВ В НЕКОТОРЫХ ВИДАХ СЫРОГО МЯСА. Universum: химия и биология, (11-1 (101)), 53-57.
70. Хамзахўжаев, А. А., Валиев, Н. В., & Очилов, Г. М. (2021). МЕЛАМИННИНГ САНОАТДА ҚЎЛЛАНИЛИШИГА ОИД АЙРИМ МАСАЛАЛАР ТЎҒРИСИДА. Журнал естественных наук, 3(5).
71. Akhiyarov, A. A., Lobov, A. N., Ivanov, S. P., Spirikhin, L. V., Gabbasov, T. M., Tsyrlina, E. M., ... & Yunusov, M. S. (2020). Antiarrhythmic agents based on diterpenoid alkaloid lappaconitine. Protonation of N-deacetylappaconitine in methanol solutions. Russian Chemical Bulletin, 69(3), 567-571.
72. Ботиров, Р. А., Валиев, Н. В. Ў., Жураев, О. Т., Садиков, А. З., Сагдуллаев, Ш. Ш., & Турсунова, Ш. З. (2020). Технология производства алкалоида стахидрина из растения Capparis spinoza L. Universum: технические науки, (9-2 (78)), 55-59.
73. Omonjonovich, N. B., Kosimovna, K. S., Valijon o'g'li, V. N., & Shukhratovich, A. N. (2022). ON THE MODERN INTERPRETATION OF THE HISTORY OF CHEMISTRY. Open Access Repository, 8(12), 655-658.
74. Kosimovna, K. S., Omonjonovich, N. B., Shukhratovich, A. N., & Azamovna, K. M. (2022). CLASSIFICATION OF HEAVY METALS IN MEAT AND DAIRY PRODUCTS BASED ON THE DEFINITION. Open Access Repository, 8(11), 260-265.
75. Кушназарова, К. Ш. (2022). Совершенствование системы классификации мясомолочной продукции на основе товарной номенклатуры (Doctoral dissertation, Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора философии по техническим наукам (PhD). Ташкент).

76. Кушназарова, Ш. К., Азимов, Н. Ш., Валиев, Н. В. Ў., & Очилов, Г. М. (2022). РЕЗУЛЬТАТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ТЯЖЕЛЫХ МЕТАЛЛОВ В НЕКОТОРЫХ ВИДАХ СЫРОГО МЯСА. *Universum: химия и биология*, (11-1 (101)), 53-57.
77. КАРИМОВА, Д. Б., КАЗИМОВА, Н. М., АСЛАНОВА, Ф. И., МЕЛИБОЕВА, Г. С., & МАХМУДОВ, И. Т. (2015). ОПРЕДЕЛЕНИЕ УСЛОВИЙ СИНТЕЗА ГЕКСААЛЮМИНАТА ЛАНТАНА МАГНИЯ. In *Поколение будущего: Взгляд молодых ученых-2015* (pp. 25-26).
78. КАРИМОВА, Д. Б., КАЗИМОВА, Н. М., МАХМУДОВА, С. А., ДЕХҚОНОВА, К. Д., & МАХМУДОВ, И. Т. (2015). ДИСЛОКАЦИОННЫЕ ДЕФЕКТЫ В МОНОКРИСТАЛЛАХ ГЕКСААЛЮМИНАТА ЛАНТАНА МАГНИЯ. In *Молодежь и XXI век-2015* (pp. 15-18).
79. Муминова, Р. Н., & Казимова, Н. М. (2015). Проблема очистки сточных вод в Узбекистане. *Молодой ученый*, (22), 47-48.
80. ХАЛИМОВА, М. Р., ТАШПУЛАТОВА, Д. С., & КАЗИМОВА, Н. М. (2015). АНТРОПОГЕННОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ НА ЧИСЛЕННОСТЬ РАСТИТЕЛЬНОГО МИРА. In *Молодежь и XXI век-2015* (pp. 363-365).
81. НОМОЗОВ, Ш. Ю. О., КАЗИМОВА, Н. М., & МАХМУДОВ, И. Т. (2014). ОСОБЕННОСТИ ПОЛУЧЕНИЯ БИТУМА ИЗ ГОССИПОЛОВОЙ СМОЛЫ. In *Будущее науки-2014* (pp. 105-107).
82. Туляганов, Т. С., Козимова, Н. М., & Султанов, С. А. (2008). Новые алкалоиды *Reganum Harmala* {Reganaceae. *Растительные ресурсы*, 44(1), 82-86.
83. Tulyaganov, T. S., Kozimova, N. M., & Allaberdiev, F. K. (2006). Alkaloids from plants of the genus *Nitraria*. *Chemistry of natural compounds*, 42(2), 198-200.
84. кизи Мукимджонова, У. В., Исаков, М. Ю., & Худжаева, Н. Т. (2022). VIGNA SINENSIS, PHASELOUS AYREUS, ARACHNIS HYPOGAEA O'SIMLIKLAR DONLARI VA ROYALARINING ORGANIK TARKIBI. *Журнал химии товаров и народной медицины*, 1(2), 185-202.
85. Azimova, N. R., Hojaev, V. U., Hojayeva, N. T., & Oxunov, I. I. (2020). NICOTINE-CONTAINING PLANTS. *Life Sciences and Agriculture*, 2(2), 37-41.
86. Ravshanovna, A. N., Umarovich, X. J. V., Toshtemirovna, X. J. N., & Islomovich, O. I. (2020). Tarkibida nikotin saqlovchi o'simliklar. *Life Sciences and Agriculture*, (2-2), 37-41.
87. Рахимова, Г. С., Мирзахамдамова, Д. З., & Расулов, М. А. (2016). Экологические проблемы в области Фергане: исторический аспект. *Высшая школа*, (21-2), 73-75.
88. Рахимова, Г. (2020). ОЛМАЛИҚ ШАХРИДА ЭКОЛОГИК ҲОЛАТНИНГ ЎЗГАРИШ САБАБЛАРИ. ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ, (SI-3).

89. Раҳимова, Г. С. (2020). 1950-80 йилларда Навоий вилоятида экологик ҳолатлар. In *ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В СОВРЕМЕННОЙ НАУКЕ* (pp. 135-138).
90. Раҳимова, Г. С. (2020). БУХОРО ВИЛОЯТИДАГИ САНОАТ КОРХОНАЛАРДАГИ ИҚТИСОДИЙ МУАММОЛАРНИНГ ОҚИБАТЛАРИ. *ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ*, 3(11).
91. Rakhimova, G. S. (2022). KARAKALPAKISTAN, ENVIROMENTAL SITUATION. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(5-2), 176-181.
92. Sobirjonovna, R. G. (2021). IMPACT OF PROBLEMS IN THE INDUSTRY OF KARAKALPAKISTAN ON THE ENVIROMENTAL SITUATION.
93. Раҳимова, Г. (2020). ЎЗБЕКИСТОНДА 1940-1980 йилларда саноатлаштириш сиёсатининг оқибатлари. *ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ*, 3(8).
94. Rahimova, M. O., & Muhammadqodirova, F. O. (2022). THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF THE UZBEK NATIONAL LANGUAGE IN THE 20TH CENTURY. *European Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 10, 132-135.
95. Rakhimova, M. O. (2022). About antonymy. *Eurasian Research Bulletin*, 14, 309-311.
96. Odilovna, R. M., & Otabekna, M. F. (2022). Presupposition of Adjectives. *Eurasian Scientific Herald*, 14, 17-19.
97. Rahimova, M. (2022). SEMIOTIC ISSUES OF WORD NOMEMA. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(09), 333-336.
98. ODILOVNA, R. M. (2022). THE SOUND SIDE OF THE WORD AND ITS SIGNIFICANCE. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 2(1), 61-64.
99. Odilovna, R. M. (2021). Meaning and its Place in the Symbolic Status of the Word. *European Journal of Life Safety and Stability* (2660-9630), 12, 96-98.
100. Раҳимова, М. (2021). НОМЕМА ВА СЕМЕМАНИНГ ЎЗРО МУНОСАБАТИ: DOI: 10.53885/edinres. 2021.23. 79.047 М. Раҳимова, Қўқон ДПИ, филология фанлари бўйича фалсафа доктори. In *Научно-практическая конференция*.
101. Rakhimova, M., & Muhammadkadirova, F. (2021). CORRELATIVE WORDS. In *International journal of conference series on education and social sciences (Online)* (Vol. 1, No. 2).
102. Odilovna, R. M. (2018). The Role and Status of Linguistic Markers in the System of Symbols. *ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies*, 7(7), 29-34.

103. Рахимова, М. О. (2017). ПРИОБРЕТЕНИЕ ЗНАКОВОСТИ СЛОВА В ВИРТУАЛЬНЫХ И АКТУАЛЬНЫХ СИТУАЦИЯХ. Ученый XXI века, (1-2).